

Lappspove *Limosa lapponica*

Global utbredelse

Lappspoven er en utpreget nordlig art, utbredt fra Nord-Skandinavia og østover gjennom tundraen og mer eller mindre trebevokste områder nord for barskogbeltet i Russland. I Sibir øst for Taymyr og i det nord-vestligste Alaska hekker underarten *baueri*.

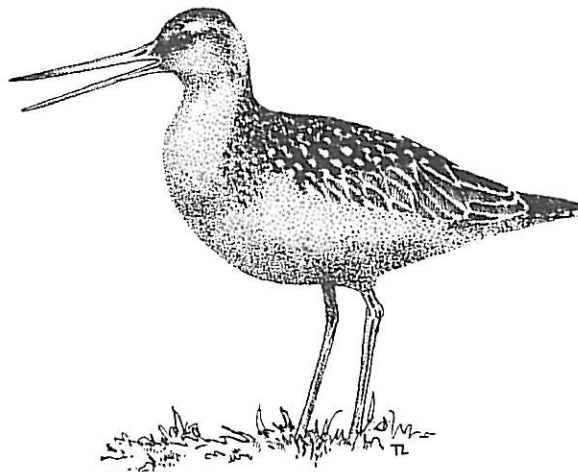
Norsk utbredelse og habitatvalg

Arten har sin skandinaviske utbredelse konsentrert til Finnmark, der den i hovedsak finnes hekkende på Finnmarksvidda og i Varanger. Lenger nord i fylket forekommer den bare spredt på egnede lokaliteter. I Norge er arten ikke funnet hekkende utenfor Finnmark, men det er gjort sommerobservasjoner av lappspove i Femundsmarka, Hedmark. Et sterkt varslende par ble observert 30. juni og 1. juli 1990, dvs. i perioden da arten normalt har nyklekte unger (R. Bengtson pers. medd.). På samme sted ble to varslende hanner observert 9. juni 1991, og en enkelt varslende hann 25. juni 1992 (LRSK-Hedmark).

Lappspoven forekommer i størst tetthet på Finnmarksvidda, der den er knyttet til myrområder omkranset av åpen bjørkeskog. Reiret er usedvanlig godt skjult. Det plasseres iblant i forholdsvis fuktige deler av myrene, gjerne i en tue på myrullmyr. På tørrere partier legges reiret gjerne inntil eller inne i en dvergbjørkbusk. Palsmyr dominert av dvergbjørk, krekling og molte med fuktigere partier av myrull innimellom ser ut til å være foretrukne beitehabitater. I Øst-Sibir hekker arten visstnok ofte på åpen tundra langt nord for tregrensa.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Ifølge Schaanning (1916) var artens utbredelse begrenset til Sør-Varanger, særlig i traktene rundt Svanvik og Hestefoss. Dersom dette er et korrekt bilde av artens forekomst ved århundreskiftet, har lappspoven økt betraktelig i utbredelse og antall fram til i dag. Den norske bestanden er anslått til 1000-1300 par (Mjelstad & Sætersdal 1986), og utgjør dermed den vesentligste delen av den nordiske hekkepopulasjonen. Atlas-komiteens noe seinere anslag lyder på 1000-3000 par (Tabell 1). Fra Sverige og Finland foreligger det bestandsanslag på 10-20 par for hvert av landene. Så sent som på 1960-tallet ble hekkefunn av lappspove i Finnmark utenfor Sør-Varanger omtalt som uvanlig i litteraturen. Det er imidlertid tvilsomt om bestanden kan ha økt så voldsomt de siste 20-30 årene som man kan få inntrykk av ved å sammenligne eldre litteratur med artens forekomst i dag. Det forholdsvis beskjedne antall ornitologer som har besøkt det indre av Finnmarksvidda forklarer antakelig mye av artens status i tidligere år. At lappspoven har økt i antall og utbredelse i dette århundret, er det imidlertid liten grunn til å tvile på. Dette fordi individer som ikke ruger, kan varsle mot mennesker flere hundre meter fra reiret og vanskelig lar seg overse. Det samme gjelder par med unger. Observasjonene av varslende og spillende individer på begge sider av grensa ved Femundsmarka tyder også på at arten ekspanderer.

Hekkebiologi

Lappspoven ankommer hekkeplassene i midten av mai. Hannene tar straks til med en iøyenfallende sangflukt der regelmessig vekslende sidekast avsluttes med glideflukt og stup. Arten ser ut til å være lite territoriell, og fluktspillet har antakelig først og fremst pardannelsesfunksjon (Byrkjedal m.fl 1989).

I Finnmark synes lappspoven å være knyttet til områder der det også hekker småspove, og studier viser at den som regel legger egg først etter at småspovenaboen har etablert seg (Larsen & Moldsvor 1992). Lappspoven drar sannsynligvis fordel av småspovens aggressive predatorforsvar, idet den selv forholder seg passiv overfor eggrovende som ravn og kråke i rugetiden. Det er interessant å merke seg at observasjonene av mulig hekking i Femundsmarka ble gjort i et område med hekkende småspover. Hvorvidt lappspoven oppsøker arter med aktivt reirforsvar i det russiske utbredelsesområdet er ikke kjent, men arten er funnet hekkende sammen med fjelljo i Alaska. Når ungene er klekket, skifter lappspoven strategi og tar seg selv av forsvaret. Begge kjønn opptre da svært støyende.

Lappspoven ruger etter sigende i 21 dager. Hannen står ofte for en vesentlig del av rugingen og ungespasset, selv om begge kjønn som regel er med på begge deler. Hvor gamle ungene er når foreldrene forlater dem, er ikke kjent.

Trekkforhold

Man antar at nordiske fugler av underarten *lapponica* overvintrer i Vadehavet og sørover langs kysten av Europa, mens russiske fugler av samme underart drar lenger sør og overvintrer på kysten av Nord- og Vest-Afrika. Under vårtrekket passerer lappspovene Vadehavet i to topper: En i slutten av april og en i slutten av mai. Den tidlige gruppen består av mindre individer enn den sene, og man antar at disse drar den korteste veien og hekker i Skandinavia (P. Prokosch pers. medd.).

Høsttrekket går både langs norskekysten og via Østersjøen, og tar til i overgangen juli-august. Ikke-hekkende fugler returnerer tidligere, mens ungfugler kan observeres langs norskekysten utover i oktober.

Tore Larsen

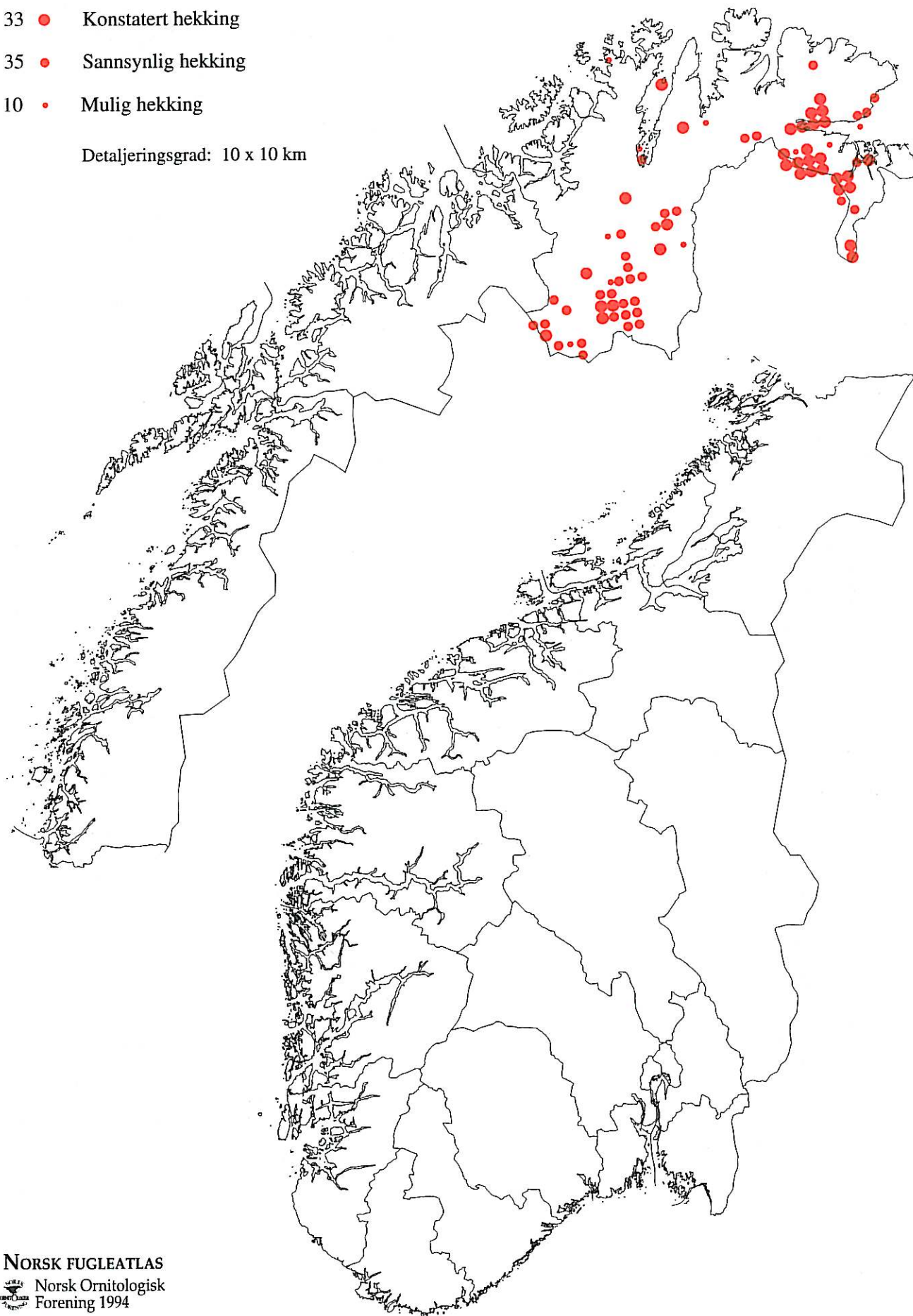
Lappspove *Limosa lapponica*

33 ● Konstatert hekking

35 ● Sannsynlig hekking

10 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

NORSK FUGLEATLAS

Norsk Ornitologisk
Forening 1994